

del C. III, 31, i semblant XIV, 211). «L'hereu no arriba, i --- ningú s'entén, i la casa i la hisenda vénen a menos; *tot d'una*, corre la veu de que l'hereu no s'ha mort, i de que ja torna ---», carta d'AmVives 25-XII-1909 a Coromines (*Di. i Rec.* II, III, n. 1). «--- La paraula apassionada de l'Apòstol posava --- en aquella multitud que no tenia virior per a llevar l'esguard dels baixos dolors de cada dia. *Tot d'una* va petar darrere del barracó, amb un soroll sord, encoixinat, una bomba de pera --- la multitud --- rompia a cantar l'himne --- resolt assaltaren el campament ---»; «un matí els diaris publicaren confusament la nova que, *tot d'una*, s'havia descobert amb els detalls més complets la gestació i l'execució del delictes ---», Coromines (O. C., 531a10 = *JApòstol*, III, 59; *Prometeu*, II, 48; també *Silèni* IX, 122, text en COLLAR).

I d'altres autors encara: «Ab un escut a las mans --- que acabava de polir, féu un gran crit *tot d'una* y caygué esmortuhit»; «cambras endins m'esquitllava cercant --- quan *tot d'una* arribo, invisible, a aquella en què --- son trono los reys ---», Verd. (*Colom*, 235Af., 211.1f.); «--- un altre pagès du --- les mesures a la porta; però *tot d'una* sento disputar: el meu pare crida, el jai --- crida ---», NOLLER (O. C. VIII, 301.7f.).

Es va divulgar molt l'altra acc., 'sempre' (sobretot balear), però com observa Tuulio, potser encara era més antic en l'acc. 'de primer' «tout d'abord»; no recollida encara en cap dicc., però freqüent en la ploma d'AMALCOVER: 2) «senten crits... *tot d'una* no sabian qui era; des cap d'un poc, un diu: —que'm tiran d'una passa, si axò no és Don Martín que mos crida»; «Don Martín fogia ab ells *tot d'una*; llavé se returà, y diu: —però --- ja val més esperar s'animal ---», *Rundayes* I, 54, 53 (començava per fugir, després ---). I en trobo un cas en Verdaguer: «Se desperta allavors, --- *tot d'una*, mitj somiós encara, no sab caure ab lo que li passa», *Colom*, p. 79.

3) Sens dubte l'acc. més corrent entre mallorquins és 'tot seguit, a l'acte': «li va dir *tot d'una* ---» (la situació era crítica), «varen cloure sa barrina [‘la negociació’] per quinze lliures, sense més arreus qu'una jerreta de mel, que los havien de donar *tot d'una*»; «en néixer s'infant --- veniu *tot d'una*», *Rond.* VI, 112; I, 285, 151). Un descabdellament posterior és fer-ne la locució conjuntiva *tot d'una que*: «--- va de correguda / cap a sa casa i --- com un ressó: / M'ha dit açò i açò—. / --- / En aquell temps, era una joia gran / obrir la porta al foraster, i a taula / donar-li el lloc d'honor: per ço Laban / *tot d'una que* ha sentida la paraula / de sa germana, anunciant la nova / --- diu / als vianants que hi troba: / —Homes de Déu, que feis aquí? Veniu / ---», Alcover (*Les Esposalles* III, v. 4, O. C. 80).

Però més que mallorquí és balear en general: pron. *tođdúna* a Mall. com en cat. central, *tuddúna* a Men. (*AlcM*), i no menys usat a Eiv., en aquest mateix sentit «en seguida» PzCabr.): «a punteta de sol des dia de Sant Joan, hi neix una herbeta, que també es diu 'familiar', que així que és nada descomparaix *tot d'una*; i que aquell que té prou esma per recuir-ne un

des seus brotets, abans que descomparega i posar-lo dins una ampolla negra i tapar-la *tot d'una* ben tapada, té un familiar per tota sa vida», JCastelló (Villan Gómez, *Ll. d'Eiv.*, 212). En realitat, però, i abans que en els cenacles barcelonins la moda d'imitació mall. que hi féu furor pels anys 1915-16, hi havia qui usava el mot en aquesta acc. en el Princ., on és certament estrany a Bna. i zona veïna.

Però en el Principat deu ser cosa de comarques; crec de l'interior del català oriental. «La consideració de la forma regional, *toduna* fa veure la major facilitat de resoldre en ella lo gran problema de la autoritat y la llibertat», Torras i Bages (*La Tradició Cat.*, 72); «--- Després, *tot d'una que* he anat fent anys, he vist ---», G Vidal Val. (*Misc. Folk.* Aràbia, p. 95). «Se n'adona --- y, encenent-se en amor de son fill, son cor, *tot d'una* / salta --- ahont lo vegé caure ---», Verdaguer, *Colom*, 174 n. 8; «Ha vingut a saludar-me, i ella i sa germana s'han assegut *tot d'una* a ma destra», Narcís Oller (O. C. VIII, 250.3); «per descarregar el meu company, i acabar *tot d'una* amb les suspicàcies ---», id. (*Mem. Lit.*, p. 331). En el qual també es troba en el sentit 'tot alhora': «mor el Dr. Robert, --- pèrdua per a mi triple, car per a mi desapareixia, *tot d'una*: l'amic --- el savi, --- l'ardent patriota ---» (1902, *Mem. Lit.*, 347).

A parer meu, la cosa més simple és creure que començà per l'acc. 1) (provinent de la idea de 'tot d'una vegada, tot d'un cop'), passant després a la 2) ('juntament' > 'quasi simultàniament') i d'aquí finalment a la 3) 'immediatament, sense solució de continuïtat'; cal veure, però, les idees de Tuulio (p. 287.5f.ss.) més complicades, no tan clares, i tanmateix potser també encertades en molt o en poc. De tota manera observem que el pas de la idea de 'sobtadament' a 'tot seguit' és un fet de semàntica internacional. Hi ha en particular el cas il·lustre de l'it. *subito*, que és ja clàssic si no m'enganyo, en l'acc. general avui 'a l'acte, tot seguit', els tortosins usen *de repent* amb aquesta última acc. (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 77, text a RABENT); el papiament *unbez* (Hoyer, *Woordenlijst Hollandsch-Papiamentsch*, 1931, p. 67) traduït «immediatament» ha de ser corrupció de *de-una-vez*.

Interessa en particular de veure que en provençal *tout-d'uno* reuneix també les dues accs. cabdals de la locució nostra: 1) En la quasi-màgica, imponent, aparició de la princesa Esterelo dels Baus, Calendau «ère soutu lou ro<c>; *tout-d'uno*; / aussant la tèsto per fourtuno / vers lou cengle --- / vesé uno femo ---» (IV, 27.1, trad. «tout à coup»); «Malan de Déu! —cri-dè *tout-d'uno*, / se l'avèn basso, la fourtuno, / vucí aprenès de iéu, que pourtan lou cor aut!», *Mireio* (VII, 67.1). I d'altra banda traduït «aussitôt»: «mounté lou crid: —Macàri! — / *Tout d'uno*, a moun entour, dé pertout boumbissent, / fourmèron rodo ---»; «que vèngon m'atròuvà! —. *Tout-d'uno*, / mai lóugeiret que la cabruno, / part lou varlet fidèu; través, dins li grès / --- passo / entre lis euse ---» (*Calendau* VIII, 22.3; *Mireio* IX, 6.1; cf. III, 43.1, text a MEC).

És també colpadora la semblança formal, i fins la